

28 922 (R 1736)**Verdrag tussen de Regering van het Koninkrijk der Nederlanden en de Regering van de Speciale Administratieve Regio Hong Kong van de Volksrepubliek China inzake wederzijdse rechtshulp in strafzaken; Hong Kong, 26 augustus 2002****Nr. 1****BRIEF VAN DE MINISTER VAN BUITENLANDSE ZAKEN**

Aan de Voorzitters van de Eerste en van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 12 mei 2003

Ter griffie van de Eerste en van de Tweede Kamer der Staten-Generaal ontvangen op 28 mei 2003.

De wens dat het verdrag aan de uitdrukkelijke goedkeuring van de Staten-Generaal wordt onderworpen kan door of namens een van de Kamers of door ten minste vijftien leden van de Eerste Kamer dan wel dertig leden van de Tweede Kamer of door de Gevolmachtigde Ministers van de Nederlandse Antillen onderscheidenlijk van Aruba te kennen worden gegeven uiterlijk op 27 juni 2003.

Overeenkomstig het bepaalde in artikel 2, eerste en tweede lid, en artikel 5, eerste en tweede lid, van de Rijkswet goedkeuring en bekendmaking verdragen, de Raad van State van het Koninkrijk gehoord, heb ik de eer u hierbij ter stilzwijgende goedkeuring over te leggen het op 26 augustus 2002 te Hong Kong totstandgekomen verdrag tussen de Regering van het Koninkrijk der Nederlanden en de Regering van de Speciale Administratieve Regio Hong Kong van de Volksrepubliek China inzake wederzijdse rechtshulp in strafzaken (Trb. 2002, 175)¹.

Een toelichtende nota bij dit verdrag treft u eveneens hierbij aan.

De goedkeuring wordt voor het gehele Koninkrijk gevraagd.

Aan de Gouverneurs van de Nederlandse Antillen en van Aruba is verzocht hogergenoemde stukken op 28 mei 2003 over te leggen aan de Staten van de Nederlandse Antillen en de Staten van Aruba.

De Gevolmachtigde Ministers van de Nederlandse Antillen en van Aruba zijn van deze overlegging in kennis gesteld.

De Minister van Buitenlandse Zaken,
J. G. de Hoop Scheffer

¹ Ter inzage gelegd bij het Centraal Informatiepunt Tweede Kamer.

TOELICHTENDE NOTA

Inleiding

Vooropgesteld wordt dat de eerste ondergetekende de tekst van het verdrag vóór de ondertekening ervan bij brief van 17 september 2001, kenmerk 5114296/01/6, aan de Voorzitter van de Vaste Commissie voor Justitie van de Tweede Kamer der Staten-Generaal heeft toegezonden. Doel daarvan was kennisgeving van het onderhandelingsresultaat alsmede achtergronden daarvan. Bij die gelegenheid werd ook aangekondigd het voornemen om het verdrag na de ondertekening ter stilzwijgende goedkeuring over te leggen. De Vaste Commissie voornoemd heeft deze brief in zijn vergadering van 26 september 2001 voor kennisgeving aangenomen.

Het onderhavige Verdrag tussen het Koninkrijk der Nederlanden en de Speciale Administratieve Regio Hong Kong van de Volksrepubliek China inzake wederzijdse rechtshulp in strafzaken is het tweede verdrag op strafrechtelijk terrein dat met Hong Kong is gesloten. Hoewel in het verdrag de regeringen als partijen worden genoemd, zal het verdrag uiteraard tussen het Koninkrijk en Hong Kong gelden.

Nadat op 2 november 1992 te Hong Kong de Overeenkomst tussen het Koninkrijk der Nederlanden en Hong Kong inzake de overlevering van voortvluchtige delinquenten (Trb. 1992, 198) werd gesloten, werd door Hong Kong bij herhaling aangedrongen op het sluiten van een rechtshulpverdrag.

Reden voor het Koninkrijk om daarmee toch enige tijd te wachten was gelegen in de wens om na de overdracht van Hong Kong aan de Volksrepubliek China enige ervaring op te doen met de strafrechtelijke samenwerking. Dit gold in de eerste plaats voor het bovengenoemde uitleveringsverdrag dat op 20 juni 1997 in werking is getreden. De ervaringen waren positief. Daarnaast groeide ook aan Nederlandse zijde de behoefte aan een bilateraal rechtshulpverdrag, omdat bleek dat de tot nu toe geldende verdragen met rechtshulpbepalingen, de VN-drugsverdragen, een te beperkte basis voor samenwerking bieden. Dit klemt temeer omdat Hong Kong sterk hecht aan het wederkerigheidsbeginsel. Dat wil zeggen dat door Hong Kong buiten een verdrag om slechts rechtshulp wordt verleend, mits de verzoekende staat kan toezeggen hetzelfde te doen indien Hong Kong daarom verzoekt. Dat laatste kan Nederland niet altijd toezeggen. Immers, artikel 552o van het Wetboek van Strafvordering staat de toepassing van dwangmiddelen ter uitvoering van een rechtshulpverzoek alleen toe indien het verzoek is gebaseerd op een verdrag.

Hong Kong is sedert 1 juli 1997 een zogeheten speciale administratieve regio van de Volksrepubliek China. Hoewel China de buitenlandse betrekkingen voor Hong Kong behartigt, heeft Hong Kong de bevoegdheid eigen verdragsrelaties te onderhouden met andere staten. Deze situatie vloeit voort uit artikel 13 van de «Constitution of Hong Kong»¹.

De verdragen die door Hong Kong tot stand worden gebracht, worden echter met machtiging van China gesloten. De machtiging om met andere landen, waaronder ons land, een rechtshulpverdrag te sluiten heeft China reeds op de dag van de overdracht van Hong Kong verstrekt. Tot op heden heeft Hong Kong met Australië, Canada, Frankrijk, Italië, Zuid-Korea, Nieuw Zeeland, de Filippijnen, Portugal, Zwitserland, het Verenigd Koninkrijk en de Verenigde Staten een bilateraal rechtshulpverdrag gesloten. Gezien het bovenstaande kan het onderhavige verdrag geacht worden onder de toepassing van het op 23 mei 1969 te Wenen totstandgekomen Verdrag inzake het verdragenrecht (Trb. 1985, 79) te vallen. Het feit dat Hong Kong geen zelfstandige staat is, doet ingevolge artikel 3 van

¹ Article 13

1. The Central People's Government shall be responsible for the foreign affairs relating to the Hong Kong Special Administrative Region.

2. The Ministry of Foreign Affairs of the People's Republic of China shall establish an office in Hong Kong to deal with foreign affairs.

3. The Central People's Government authorizes Hong Kong Special Administrative Region to conduct relevant external affairs on its own in accordance with this Law.

het Verdrag van Wenen in elk geval geen afbreuk aan de geldigheid van het onderhavige verdrag.

Zoals hierna ook zal blijken, is tijdens de opstelling van het onderhavige verdrag rekening gehouden met de speciale positie die Hong Kong tegenover de Volksrepubliek China inneemt. In meer algemene zin is het behoud van de huidige rechts- en politieke verhoudingen tussen Hong Kong en China van essentieel belang voor de toepassing van het verdrag. Verschuivingen daarin zullen aanleiding vormen voor de regering om de verdragsrelatie te heroverwegen. Dit klemmt temeer wanneer er sprake zou zijn van ontwikkelingen die zouden leiden tot inbreuken op de mensenrechten. In het uiterste, maar onverhoopte geval kan het verdrag, zo blijkt uit artikel 24, worden beëindigd. De opzeggingsgrond zou dan zijn gelegen in de wijziging van omstandigheden, als bedoeld in artikel 62, eerste lid, onder b, van het Verdrag van Wenen van 1969.

Ofschoon Hong Kong zijn eigen rechtssysteem heeft behouden en dus ook zelfstandig is in zijn strafrechtspieging, is er wel een relatie met de Volksrepubliek China wanneer het gaat om internationale strafrechtelijke samenwerking. Dit is het rechtstreekse gevolg van het sedert 1 juli 1997 voor de Volksrepubliek China en Hong Kong geldende beginsel van «one country, two systems». Die relatie blijkt ook uit het onderhavige verdrag, meer in het bijzonder artikel 4. De weigering van rechtshulp, omdat de soevereiniteit, veiligheid of openbare orde van de verzoekende staat zou worden geschaad (onderdelen b en c), is een klassieke weigeringsgrond. Uit onderdeel c, subonderdeel (ii), van dat artikel blijkt echter dat rechtshulp door Hong Kong zal worden geweigerd indien de soevereiniteit, de veiligheid of de openbare orde van de Volksrepubliek China zou worden geschaad.

Uiteraard is de praktische toepassing van deze bepaling jegens het Koninkrijk uitvoerig tijdens de onderhandelingen aan de orde gesteld. Daarbij is het volgende gebleken. Teneinde de al dan niet toepasselijkheid van deze weigeringsgrond te toetsen, is in de wetgeving van Hong Kong voorzien, dat elk uitgaand of inkomend rechtshulpverzoek aan het kantoor van het Chinese Ministerie van Buitenlandse Zaken te Hong Kong, bedoeld in artikel 13 van de «Constitution of Hong Kong», moet worden voorgelegd. De Chinese autoriteiten kunnen vervolgens, om reden van mogelijke schade aan de Chinese soevereiniteit, veiligheid of openbare orde, een instructie geven het verzoek niet of slechts gedeeltelijk door te zetten respectievelijk uit te voeren. De uiteindelijke beslissing daarover berust bij de autoriteiten van Hong Kong. Heeft Hong Kong na 14 dagen niets gehoord dan kan het eigen verzoek worden doorgezet respectievelijk het buitenlandse verzoek worden uitgevoerd. De ervaringen tot nu toe zijn, dat in minder dan 1% van de gevallen een instructie is ontvangen. Verder kon ook worden vastgesteld, dat er op Hong Kong geen verplichting rust op basis waarvan het gehouden zou zijn om uit het buitenland ontvangen strafrechtelijke gegevens aan China te verstrekken. De interne wetgeving van Hong Kong is een feit en is op strafrechtelijke samenwerking van Hong Kong met een buitenlandse staat, waaraan het Koninkrijk immers behoefte heeft, met of zonder verdrag, van toepassing. Met het bestaan ervan zal rekening moeten worden gehouden en dat zou, in voorkomend geval, kunnen leiden tot het afzien van het vragen van rechtshulp. De regering acht de meegedeelde ervaringen met de praktische toepassing van de interne procedure van dien aard, dat sluiting van het verdrag aanvaardbaar is.

Hong Kong heeft na zijn overdracht het «common law»-rechtssysteem behouden. De rechtssystemen van de landen van het Koninkrijk staan alle in de traditie van het «civil law». Met dit verschil in rechtssystemen dient bij het opstellen van een rechtshulpverdrag rekening te worden

gehouden, opdat er bij de toepassing geen praktische problemen ontstaan of de verleende rechtshulp in de verzoekende staat niet goed bruikbaar is. Het Koninkrijk heeft daarmee al ervaring door de samenwerking met de Verenigde Staten, Canada en Australië, welke is gebaseerd op respectievelijk het op 12 juni 1981 te 's-Gravenhage totstandgekomen Verdrag tussen het Koninkrijk en de Verenigde Staten van Amerika aangaande de wederzijdse rechtshulp in strafzaken (Trb. 1981, 188), het op 26 oktober 1988 te Canberra totstandgekomen Verdrag tussen het Koninkrijk en Australië inzake de wederzijdse rechtshulp in strafzaken (Trb. 1989, 13) en het op 1 mei 1991 te 's-Gravenhage totstandgekomen Verdrag tussen het Koninkrijk en Canada inzake wederzijdse rechtshulp in strafzaken (Trb. 1991, 85), voortaan te noemen: het rechtshulpverdrag met Canada. Het onderhavige verdrag vertoont dan ook duidelijk trekken van deze verdragen; in sommige gevallen konden bepalingen, in het bijzonder uit het rechtshulpverdrag met Canada, nagenoeg letterlijk worden overgenomen. Tegelijkertijd is echter ook oog gehouden op recente ontwikkelingen op het terrein van de rechtshulp in EU- en VN-verband en zijn, waar praktisch en verantwoord, elementen daarvan ook in het verdrag opgenomen.

Tijdens de onderhandelingen is besloten in een interpretatieve nota artikel 1, tweede lid, artikel 4, onderdelen b en c, artikel 5, eerste lid, artikel 10, vijfde lid en artikel 14, vijfde lid, alsmede de artikelen 12 en 13, en 19 te verhelderen. Deze nota is gepubliceerd in rubriek J van het bovengenoemde Tractatenblad. Het doel van deze nota is de praktische toepassing van de genoemde artikelen te bevorderen. Bij de artikelsgewijze toelichting hieronder zal nader op de interpretatieve nota worden ingegaan.

Artikelsgewijze toelichting

Artikel 1 Reikwijdte van de rechtshulp

In het eerste lid is de verdragsrechtelijke verplichting tot het verlenen van rechtshulp vastgelegd. Het tweede lid bevat een niet-limitatieve opsomming van diverse vormen van rechtshulp die onder dit verdrag vallen. In de interpretatieve nota wordt dit nog eens onderstreept en tevens, op verzoek van Hong Kong, aangegeven dat ook verzoeken strekkende tot het doen afleggen van verklaringen, anders dan in het kader van een formeel getuigenverhoor, onder de werking van het verdrag vallen. De in de opsomming genoemde vormen van rechtshulp worden in de diverse artikelen van het verdrag nader uitgewerkt. Al kan uit het eerste lid niet worden afgeleid dat er bij voorbaat enige categorie van delicten is uitgezonderd, voor alle helderheid is in het derde lid expliciet vastgelegd dat rechtshulp ook zal worden verleend voor fiscale delicten.

Artikel 2 Centrale autoriteit

Uit het eerste lid blijkt dat alle rechtshulpverzoeken via centrale autoriteiten zullen lopen, alsmede alle overige correspondentie betreffende de toepassing en uitlegging van het verdrag. Het in artikel 7, derde lid, voorziene ad hoc overleg over eventueel exceptionele kosten of inspanningen die de uitvoering van een verzoek vergen, behoort hiertoe.

Artikel 3 Overige rechtshulp

In dit artikel is voor alle duidelijkheid geregeld dat verplichting tot het verlenen van rechtshulp uit hoofde van andere verdragen en regelingen

door het onderhavige verdrag niet worden aangetast. Een soortgelijke bepaling komt ook voor in onder meer het rechtshulpverdrag met Canada.

Artikel 4 Weigeringsgronden

Dit artikel bevat een limitatieve opsomming van de verplichte weigeringsgronden. Deze vertonen veel overeenkomst met de weigeringsgronden die in het uitleveringsrecht worden toegepast en spreken grotendeels voor zichzelf.

Bijzondere aandacht vraagt het volgende. Het in onderdeel a opgenomen beginsel van dubbele strafbaarheid geldt voor elke vorm van rechtshulp. Dit is opgenomen op verzoek van Hong Kong, omdat naar het interne recht van Hong Kong voor het verlenen van elke vorm van rechtshulp dubbele strafbaarheid is vereist. Naar het recht van de landen van het Koninkrijk geldt het vereiste van dubbele strafbaarheid alleen voor de toepassing van dwangmiddelen. Echter, dit artikelonderdeel heeft geleid op het feit dat een verdragsbepaling voorgaat op een wettelijke bepaling en het verplichtende karakter van deze verdragsbepaling, tot gevolg dat ook door de landen van het Koninkrijk aan Hong Kong slechts rechtshulp kan worden toegestaan indien aan het vereiste van dubbele strafbaarheid is voldaan. Enige uitzondering daarop vormt het bepaalde in artikel 3, met andere woorden als verzoeken op basis van andere regelingen zouden worden gedaan.

Wat betreft de uitleg van het begrip «wezenlijke belangen» in de onderdelen b en c, subonderdeel (i), wordt erop gewezen dat in de interpretatieve nota, op verzoek van Hong Kong, de eventuele herinvoering van de doodstraf is opgenomen. Hong Kong kent de doodstraf niet. Uiteraard is tijdens de onderhandelingen gewezen op de reeds zeer lang in het Koninkrijk bestaande traditie van afschaffing van de doodstraf en realiseert men zich ook aan de zijde van Hong Kong dat herinvoering van de doodstraf in het Koninkrijk niet goed denkbaar is. Reden waarom in de voornoemde nota toch over de doodstraf wordt gerept is dat in andere bilaterale rechtshulpverdragen die Hong Kong met andere staten heeft gesloten, is opgenomen.

Onder wezenlijke belangen valt voorts – zo blijkt uit de nota – het eventuele gevaar dat een persoon door de uitvoering van het verzoek zou lopen indien de aangezochte staat onvoldoende garanties voor zijn veiligheid zou hebben gekregen. Dit speelt eigenlijk vooral bij de overkomst of overbrenging van personen naar de verzoekende staat, bedoeld in de artikelen 12 en 13. In het derde lid van artikel 12 wordt de veiligheid van betrokkene ook met name genoemd. Op de bijzondere betekenis van onderdeel c, subonderdeel (ii), is reeds in de inleiding uitvoerig ingegaan. Onderdeel d correspondeert, wat Nederland betreft, met artikel 552m, eerste lid, van het Wetboek van van onderdeel g valt zowel het ne bis in idem beginsel in ruime zin als de verjaring. De formulering Strafvordering en wat de Nederlandse Antillen en Aruba betreft, met het overeenkomstige artikel 560, eerste lid, van de respectieve Wetboeken van Strafvordering van die landen. Onder de werkingssfeer van laatstgenoemd onderdeel is identiek aan het tweede lid van artikel 5 van het bilaterale uitleveringsverdrag met Hong Kong. Wat betreft het ne bis in idem beginsel gelden de beslissingen van de eigen autoriteiten die aan een nieuwe vervolging in de weg staan als die van buitenlandse autoriteiten welke als zodanig naar het recht van de aangezochte staat worden erkend. Wat Nederland betreft, correspondeert dit met het bepaalde in artikel 552l, eerste lid, onder b, van het Wetboek van Strafvordering en wat de Nederlandse Antillen en Aruba betreft, met het overeenkomstige artikel 559 van de Wetboeken van Strafvordering van die landen.

Onderdeel h houdt verband met het bepaalde in artikel 8. In het eerste lid van dat artikel wordt – kort samengevat – voorzien in de mogelijkheid om

voorwaarden te stellen aan het gebruik dat de verzoekende staat mag maken van de gegevens die hij met toepassing van het verdrag heeft verkregen. Indien reeds na ontvangst van het verzoek duidelijk is dat het om een zeer gevoelige zaak gaat, kan dat aanleiding zijn om reeds aanstonds na te gaan of de verzoekende staat aan eventuele eisen van vertrouwelijkheid of beperking van het gebruik van gegevens zal kunnen voldoen. Indien een en ander tot een negatief oordeel leidt, zal uitvoering van het verzoek worden geweigerd.

Artikel 5 Verzoeken

In het eerste lid is bepaald dat verzoeken schriftelijk worden gedaan. Op verzoek van het Koninkrijk is daaraan toegevoegd, dat daarbij ook gebruik kan worden gemaakt van elektronische hulpmiddelen voor zover die communicatie in schriftelijke vorm reproduceerbaar is. Meer concreet werd hierbij gedacht aan telefax en andere vormen van elektronische communicatie. In het interne rechtsverkeer van Hong Kong zijn deze vormen bepaald nog geen gemeengoed en worden deze ook niet op dezelfde voet als originele stukken erkend. Met het oog op de toekomst is dit op verzoek van het Koninkrijk toch in het verdrag opgenomen. De formulering «where appropriate» werd op verzoek van Hong Kong toegevoegd en in de interpretatieve nota verhelderd. Daarin staat dat het gebruik van de moderne communicatietechnieken uitsluitend in zeer urgente gevallen is toegestaan en dat er steeds een schriftelijk verzoek zal dienen te volgen.

Het tweede lid gaat in op de gegevens die elk verzoek dient te bevatten. In andere artikelen, meer in het bijzonder de artikelen 6, derde lid, 10, tweede lid, 12, tweede lid, en 16, vijfde lid, worden aanvullende eisen gesteld aan de inhoud van een verzoek.

Het vierde lid van artikel 5 ziet toe op het vertrouwelijke karakter van het verzoek. De formulering komt overeen met artikel 25 van het op 8 november 2001 te Straatsburg totstandgekomen Tweede aanvullend protocol bij het Europees Verdrag aangaande de wederzijdse rechtshulp in strafzaken (Trb. 2002, 30) en geeft aan dat de verzoekende staat een vertrouwelijke behandeling van het verzoek kan eisen. De beperking die daaraan tegelijkertijd wordt gesteld, spreekt voor zichzelf.

Uit het zesde lid blijkt dat aangezien zowel Chinees als Engels een officiële taal is van Hong Kong door de landen van het Koninkrijk kan worden volstaan met het vertalen van de verzoeken en bijbehorende documenten in de Engelse taal. Hong Kong dient voor vertaling in het Nederlands zorg te dragen.

Artikel 6 Uitvoering van verzoeken

In het eerste lid is de in rechtshulpverdragen gebruikelijke aansporing tot voortvarende uitvoering wat aangescherpt door te bepalen dat rekening dient te worden gehouden met de in het verzoek aangegeven termijnen. Uiteraard is het wel gewenst dat indien er een termijn aan de uitvoering wordt gesteld, de termijn ook wordt gemotiveerd. Is het niet mogelijk om het verzoek binnen de gestelde termijn uit te voeren dan is de aangezochte staat gehouden dit aan de verzoekende staat mee te delen. Die mededelingsplicht is ontleend aan artikel 4, vierde lid, van de op 29 mei 2000 te Brussel totstandgekomen Overeenkomst, door de Raad vastgesteld overeenkomstig artikel 34 van het Verdrag betreffende de Europese Unie, betreffende de wederzijdse rechtshulp in strafzaken tussen de Lid-Staten van de Europese Unie (Trb. 2000, 96), voortaan te noemen: de EU-rechtshulpovereenkomst.

Met het voorschrift in het tweede lid dat ook rekening zal worden gehouden met voorschriften op basis van het nationale recht van de verzoekende staat, voor zover deze niet in strijd zijn met het nationale

recht van de aangezochte staat, wordt beoogd rekening te houden met de procedurele verschillen in bewijsgaring tussen de betrokken landen. Een soortgelijke bepaling komt ook voor in het rechtshulpverdrag met Canada; vergelijk artikel 7 van dat verdrag.

De melding van het tijdstip van tenuitvoerlegging van het verzoek, bedoeld in het derde lid, behoort evenzeer tot de standaardbepalingen. Het vierde lid ziet specifiek op aanwezigheid bij de uitvoering van het verzoek en zal vooral een rol spelen bij het horen van getuigen. Het uitgangspunt is dat aan dergelijke verzoeken tegemoet zal worden gekomen, maar er is geen absolute verplichting om de aanwezigheid toe te staan. Zo kan de aangezochte staat de omvang van een delegatie wenselijk te beperken of om andere redenen niet akkoord gaan, bijvoorbeeld omdat de aanwezigheid van een persoon op het grondgebied van de aangezochte staat ongewenst is. In artikel 10, derde lid, is in het kader van het horen van getuigen in de aangezochte staat, een bijzondere regeling over deze aanwezigheid opgenomen.

Artikel 7 Vertegenwoordiging en kosten

Het eerste lid is op verzoek van Hong Kong opgenomen teneinde duidelijk te maken dat de aangezochte staat de belangen van de verzoekende staat zal behartigen. Naar het recht van de landen van het Koninkrijk is dit een vanzelfsprekendheid, omdat in die landen het openbaar ministerie met de uitvoering van rechtshulpverzoeken is belast.

De kostenregeling in het tweede lid is overgenomen uit artikel 20 van het rechtshulpverdrag met Canada.

In het derde lid is rekening gehouden met buitensporige kosten of inspanningen die aan de uitvoering van een verzoek verbonden kunnen zijn. Reden om ook aandacht te besteden aan het capaciteitsbeslag houdt met name verband met de uit de omvang van het land voortvloeiende capaciteit die zowel Hong Kong, als de Nederlandse Antillen en Aruba beschikbaar hebben voor het verlenen van rechtshulp. Het nadere overleg zal op ad hoc basis door partijen, meer in het bijzonder de bij het verzoek betrokken centrale autoriteiten, dienen te worden gevoerd. Dit volgt uit het bepaalde in artikel 2, eerste lid.

Artikel 8 Beperkingen

De inhoud van deze bepaling is ontleend aan artikel 7 van het rechtshulpverdrag met de Verenigde Staten. In dit artikel is voorzien in een regeling van het gebruik van de met toepassing van het verdrag verkregen gegevens. Het gaat daarbij niet alleen om gegevens die door de aangezochte staat zijn verstrekt, maar ook om die gegevens die door het horen van bijvoorbeeld een getuige zijn verkregen. Verder is het van belang te onderkennen dat deze bepaling ziet op alle gegevens die met toepassing van de overeenkomst zijn verstrekt of verkregen en dus niet alleen op persoonsgegevens. Het gebruik van de gegevens door de verzoekende staat kan – zo blijkt uit beide leden – door de aangezochte staat sterk worden beperkt, althans afhankelijk worden gesteld van nadere toestemming. De gebondenheid van de verzoekende staat aan dergelijke voorwaarden is bewust in beide leden expliciet vermeld. Hong Kong kent geen met de Nederlandse wetgeving vergelijkbare privacywetgeving, maar handhaving van de daarin vastgelegde beginselen die gelden voor persoonsgegevens kan langs deze weg toch worden bereikt. Tegelijkertijd kan op deze wijze ook nog eens worden verzekerd dat door landen van het Koninkrijk aan Hong Kong verstrekte gegevens niet door Hong Kong aan China kunnen worden verstrekt.

Artikel 9 Verkrijging van bewijs

Dit artikel is op verzoek van Hong Kong opgenomen, opdat in het verdrag wordt voorzien in een rechtsbasis. Dit is naar intern recht van Hong Kong nodig om bepaalde procedures te volgen die gelden voor het verstrekken van documenten, bescheiden en bewijsmiddelen.

Artikel 10 Het horen van getuigen in de aangezochte Partij

Verzoeken om getuigen te doen horen in de aangezochte staat als bedoeld in het eerste lid komen regelmatig voor. Uit dat lid blijkt dat de aangezochte staat zorg draagt voor het arrangeren van het verhoor, hetgeen gewoonlijk inhoudt het oproepen van de getuige en het horen van de getuige.

Het tweede lid stelt nadere eisen aan het verzoek: zo kunnen vragen voor de getuige worden opgegeven, maar dient in elk geval het onderwerp waarover de getuige moet worden ondervraagd, te worden opgegeven. Het derde lid gaat over de aanwezigheid bij het verhoor van autoriteiten van de verzoekende staat en andere belanghebbenden en vormt, zoals hiervoor al aangegeven, een species ten opzichte van het vierde lid van artikel 6. De formulering van onderhavige bepaling is iets sterker, omdat het voor de bewijskracht van een getuigenverklaring veelal vereist is dat de in het strafproces betrokken partijen bij het verhoor aanwezig kunnen zijn.

Het vierde en vijfde lid regelen dat een getuige het recht heeft te weigeren een verklaring af te leggen indien hem zulk recht toekomt naar het recht van de aangezochte of van de verzoekende staat. Deze regeling is overgenomen uit artikel 9 van het rechtshulpverdrag met Canada. Met betrekking tot de in het vijfde lid bedoelde verklaring van de centrale autoriteit van de verzoekende staat is in de briefwisseling nog vermeld dat, desgewenst, kan worden volstaan met een verklaring van een bevoegde autoriteit van de verzoekende staat die bij het getuigenverhoor in de aangezochte staat aanwezig is.

Artikel 11 Videoconferentie

De bepaling inzake een verhoor per videoconferentie heeft een rudimentair karakter. Van Koninkrijkszijde is aangedrongen op opname van deze bepaling, opdat het verdrag een rechtsbasis voor een videoverhoor bevat. Hiermee wordt het op 15 november 2000 te New York tot stand gekomen Verdrag tegen de transnationale georganiseerde criminaliteit (Trb. 2001, 68) gevolgd. Meer inhoudelijk wordt deze bepaling van belang geacht, omdat de verwachting bestaat dat in de toekomst deze vorm van verhoor meer ingang zal doen vinden. Verder zal het omdat het voorkomt dat verzoekende autoriteiten c.s. of de getuige moeten reizen, zeker bij een onderlinge afstand van bijna 20 000 kilometer, zeer de moeite waard zijn om te worden toegepast tussen de landen van het Koninkrijk en Hong Kong. De verwachting is dat het naar het recht van Hong Kong nog wel enige tijd zal duren, voordat het tot daadwerkelijke toepassing zal kunnen komen. Naar Nederlands recht is ter uitvoering van de EU-rechtshulpovereenkomst een algemene aanpassing van de nationale wetgeving voorgesteld; verwezen wordt naar het wetsvoorstel tot wijziging van enige bepalingen van het Wetboek van Strafvordering en de Wet politieregisters en aanvulling van het Wetboek van Strafrecht met het oog op de uitvoering van de EU-rechtshulpovereenkomst van 29 mei 2000 (Kamerstukken II 2001/2002, 28 351). Het recht van de Nederlandse Antillen en Aruba voorziet niet in specifieke bepalingen over de toepassing van een videoverhoor, maar dat is – zoals hierboven al aangegeven – ook niet vereist.

Artikel 12 Het horen van personen en het verlenen van medewerking in de verzoekende Partij

Zolang het verhoor per videoconferentie nog geen gemeengoed is, zullen verzoeken worden gedaan als bedoeld in het eerste lid, waarbij de aangezochte staat gevraagd wordt personen op zijn grondgebied uit te nodigen om in de verzoekende staat te verschijnen om als getuige of expert te worden gehoord of anderszins medewerking te verlenen aan een strafrechtelijk onderzoek in die staat. In meergenoemde briefwisseling is ter toelichting op dit artikel en artikel 13 opgenomen dat het ziet op het horen van getuigen en deskundigen en uitdrukkelijk niet op verdachten. Voorts wordt ervan uitgegaan dat mede gelet op de grote afstand tussen de betrokken landen dergelijke verzoeken voornamelijk zullen worden gedaan voor het afleggen van een getuigenverklaring.

Het tweede lid bevat een opsomming van de gegevens die zo'n verzoek moet bevatten in aanvulling op de standaardgegevens, opgesomd in het tweede lid van artikel 5. De verlangde informatie lijkt op het eerste oog erg gedetailleerd, maar strekt er mede toe de betrokkene goed te kunnen informeren en aldus zijn bereidheid om aan de uitnodiging gehoor te geven, te vergroten.

Uit het derde lid blijkt dat aan de aangezochte staat een oordeel toekomt over de vereiste veiligheid voor de persoon. Dit zal niet bij elke getuige een prominente rol spelen, maar kan wel voorkomen. Verwezen zij ook naar opmerkingen die hieromtrent werden gemaakt in verband met het bepaalde in de onderdelen b en c, subonderdeel (ii) van artikel 4.

Overigens werd er tijdens de onderhandelingen vanuit gegaan dat naar aanleiding van dit type verzoeken en over de uitvoering ervan naast het schriftelijke verzoek ook rechtstreeks mondeling zal worden gecommuniceerd.

Het vierde lid bevat de standaardbepaling dat aan betrokkene een weigering om mee te werken niet kan worden tegengeworpen.

Artikel 13 Overbrenging naar de verzoekende Partij van personen die zich in detentie bevinden

Dit artikel vormt een species van de vorige bepaling in die zin dat dit artikel van toepassing is, zo blijkt uit het eerste lid, wanneer het horen als getuige of voor het verlenen van medewerking wordt verzocht van een persoon die in de aangezochte staat gedetineerd is.

Het tweede lid bevat drie facultatieve weigeringsgronden die standaard zijn en overigens voor zichzelf spreken. Voor de goede orde wordt opgemerkt dat deze de verplichte weigeringsgronden van artikel 4 onverlet laten.

Het vierde lid is de pendant van het vierde lid van artikel 12.

Artikel 14 Vrijgeleide

Het vrijgeleide is van wezenlijk belang voor personen die instemmen met verzoeken om in de verzoekende staat als getuige te worden gehoord of anderszins aan een strafrechtelijke onderzoek mee te werken. Een regeling ter zake is ook in elk rechtshulpverdrag opgenomen.

Het eerste lid bevat de hoofdregel, te weten dat generlei vorm van vrijheidsbeneming of -beperking in de aangezochte staat is toegestaan en dat er tegen betrokkene geen procedures kunnen worden gevoerd die niet ook zouden kunnen plaatsvinden, terwijl hij buiten de verzoekende staat verblijft. Uit deze bescherming blijkt, dat het belang van het afleggen van de getuigenverklaring of het verlenen van medewerking voorgaat op andere belangen. Dat is tevens de reden voor de in het tweede lid vastgelegde begrenzing in de tijd.

Het derde lid beschermt een getuige tegen een strafvervolging ter zake van de door hem afgelegde verklaring, met uitzondering van meeneed. Het vierde en vijfde lid bevat de regeling inzake het verschoningsrecht die identiek is aan die van het vierde en vijfde lid van artikel 10. Het zesde lid vormt het sluitstuk, waaruit blijkt dat betrokkene niet kan worden gedwongen om in andere procedures in de aangezochte staat een verklaring af te leggen of daaraan anderszins mee te werken.

Artikel 15 Doorzoeking en inbeslagneming

Deze bepaling is grotendeels ontleend aan artikel 10 van het rechtshulpverdrag met Canada. Het tweede lid is op verzoek van Hong Kong opgenomen teneinde tegemoet te komen aan de eisen die naar het recht van Hong Kong worden gesteld aan bewijsgaring.

Het derde lid garandeert dat een beding waaronder toezending van in beslag genomen materiaal of stukken volgens de rechter in de aangezochte staat dient plaats te vinden, gestand wordt gedaan door de verzoekende staat. Hierbij kan gedacht worden aan het behoud van rechten van de beslagene of van derden op de in beslag genomen en overgedragen voorwerpen of stukken, zoals in het Nederlandse recht is voorzien in artikel 552p van het Wetboek van Strafvordering en het overeenkomstige artikel 563 van de Wetboeken van Strafvordering van respectievelijk de Nederlandse Antillen en Aruba.

Artikel 16 Confiscatie

De in het eerste lid opgenomen definitie van opbrengsten van misdrijven komt overeen met die welke in het voornoemde VN-Verdrag tegen transnationale georganiseerde misdaad wordt gehanteerd.

Het tweede lid ziet op verzoeken strekkende tot het treffen van voorlopige maatregelen. Uit het derde lid blijkt dat de aangezochte staat daaraan gevolg geeft met inachtneming van zijn nationale recht.

Het vierde lid ziet op verzoeken strekkende tot definitieve confiscatie naar aanleiding van een daartoe strekkend bevel van een rechterlijke autoriteit in de verzoekende staat. Tijdens de onderhandelingen bleek dat een rechterlijk bevel uit een van de landen van het Koninkrijk in Hong Kong niet wordt omgezet in een eigen bevel. Er wordt alleen een eigen rechterlijk bevel bijgevoegd, waarin wordt gesteld dat het Nederlandse stuk kan worden uitgevoerd. Tegen het bevel van de rechter uit Hong Kong kan beroep worden ingesteld, maar alleen op de grond dat de rechter van wie het bevel afkomstig is niet bevoegd zou zijn geweest tot afgifte van het confiscatiebevel. Hong Kong heeft geen ervaring opgedaan met deze procedure, omdat tot nu toe van deze beroepsmogelijkheid geen gebruik is gemaakt. Het vijfde lid bevat een aanduiding van de aanvullende gegevens welke dienen te worden verstrekt. Bijzondere aandacht wordt gevestigd op de door de centrale autoriteit af te geven verklaring, bedoeld in onderdeel b van het vijfde lid. Het zesde lid biedt verder de mogelijkheid van het delen van de opbrengsten op een ad hoc basis.

Artikel 17 Betekening van stukken

Uit het eerste lid blijkt dat het gerechtelijk stuk waarvan uitreiking wordt verlangd, vertaald dient te zijn. Bij verzoeken afkomstig van de landen van het Koninkrijk kan, zoals al bleek uit het zesde lid van artikel 5, worden volstaan met een vertaling in de Engelse taal. Hong Kong daarentegen dient steeds te zorgen voor een vertaling in het Nederlands. Voor de goede orde wordt er hier aan herinnerd, dat de eis van vertaling niet alleen in het belang van betrokkene is gesteld, maar ook omdat Hong Kong, zoals reeds bleek uit onderdeel a van artikel 4 voor elke vorm van

rechtshulp, dus ook de betekening van stukken, dubbele strafbaarheid eist en dus de inhoud van het verzoek moet kunnen beoordelen.

In het tweede lid en derde lid is op verzoek van Hong Kong onderscheid gemaakt tussen gerechtelijke stukken. Het tweede lid behandelt stukken gericht op een reactie en het derde lid oproepen om te verschijnen in de verzoekende staat. Eerstbedoelde stukken kunnen naar Hong Kongs recht termijnen bevatten, die niet pas beginnen te lopen na de uitreiking ervan, maar reeds vanaf het besluit tot het opstellen van het gerechtelijke stuk. De termijn voor het toezenden van verzoeken tot betekening van oproepen voor getuigen is vastgesteld op minimaal 30 dagen. Gelet op de geografische omvang van de betrokken landen lijkt dit lang. Echter, er is daarbij niet alleen rekening gehouden met de verwachte tijd die de betekening zal vergen maar ook met de noodzaak de getuige de gelegenheid te geven zijn reis voor te bereiden. Tijdens de onderhandelingen werd besproken dat in zeer uitzonderlijke gevallen tussen de centrale autoriteiten overleg kan plaatsvinden over uitreiking van een oproep op een kortere termijn, maar alsdan rust er op de aangezochte staat geen verplichting.

Het vierde lid bevat de gebruikelijke omschrijving van de wijze waarop de aangezochte staat een bewijs van uitreiking kan verstrekken.

Het vijfde lid maakt duidelijk dat betrokkene niet kan worden onderworpen aan enige sanctie door de verzoekende staat of aangezochte staat in het geval hij geen gevolg geeft aan hetgeen blijkens het hem betekende stuk van hem wordt verwacht.

Artikel 18 Openbare en overheidsstukken

Deze bepaling komt overeen met artikel 15 van het rechtshulpverdrag met Canada.

Het eerste lid ziet toe op de terbeschikkingstelling van kopieën van openbare documenten.

Het tweede lid ziet toe op niet-openbare documenten waarover de overheid beschikt. Hieronder vallen documenten van uiteenlopende aard, zoals gegevens van de justitiële documentatie, politieregisters, belastinggegevens, en dergelijke. Omdat het om zeer verschillende typen van documentatie van min of meer privacygevoeligheid kan gaan, is overeengekomen geen verplichting tot samenwerking te scheppen doch slechts een discretionaire bevoegdheid. Deze kan worden uitgeoefend voor zover de opsporings- en vervolgingsautoriteiten van de aangezochte staat ten behoeve van de eigen taakuitoefening de beschikking over de gevraagde documenten kunnen krijgen.

Artikel 19 Waarmerking

Waarmerking van materiaal dat aan de verzoekende staat wordt verstrekt, is slechts noodzakelijk voor zover daarom wordt verzocht. Voorzienbaar is echter dat Hong Kong daarom steeds zal verzoeken in verband met de interne voorschriften inzake bewijsgaring. Het verdrag bevat wel een belangrijke beperking, namelijk dat waarmerking door de centrale autoriteit kan gebeuren. Verder zijn in de interpretatieve nota verdere details opgenomen.

Artikel 20 Verstrekking van gegevens in verband met strafvervolgning

Overdracht van strafvervolgning is voor de landen van het Koninkrijk, met name voor Nederland, een bekende vorm van internationale strafrechtelijke samenwerking. Voor Hong Kong is zulks minder bekend. Aangezien dat land wel rechtsmacht kan uitoefenen ten aanzien van feiten die buiten het eigen grondgebied zijn gepleegd, is het zinvol deze bepaling op te nemen.

Koninkrijkspositie

Het verdrag kan ingevolge artikel 22 worden uitgebreid tot de Nederlandse Antillen en/of Aruba. De regering van de Nederlandse Antillen en de regering van Aruba hebben reeds te kennen gegeven medegelding van het verdrag voor hun land wenselijk te achten.

De Minister van Justitie,
J. P. H. Donner

De Minister van Buitenlandse Zaken,
J. G. de Hoop Scheffer